

ספר חפץ חיים

כל הלכות לשון הרע ורכילות המובאים בס' חפץ חיים - בקצרה

פ'ל ג

אסור לספר לה"ר גם בפני הנדון, והוא חמור יותר (עי' בגוף הספר אפן המתיר).

אסור לספר לה"ר גם כשאינו מתכוון לגנאי אלא דרך שחוק, גם אם אינו מגלה על מי מדבר ויובנו הדברים מאליהו, וגם אם לא יגיע שום נזק לנדון.

הרואה בחברו שעבר על אסור ויש לדונו לכף זכות, מחיב לדונו כך. ואם הדבר נוטה יותר לכף חובה פטור. מ"מ מצד חסידות ראוי שלא יכריע הדבר ממש רק ישאר אצלו בספק, אבל לגנותו בודאי אסור.

פ'ל ד

ראה חברו עובר על הדין פעם אחת, אסור לספר כלל (גם לומר שאינו אוהב ללמד וכדו' אסור), אלא יוכיחנו בינו לבינו ונדונו לכף זכות שכבר עשה תשובה.

ראוהו עובר כמה פעמים, תלוי הדבר: (1) אם הוא איש בינוני שעפ"ר נזהר ונכשל לפעמים, ויתכן שלא ידע חמור העוון שעשה, אסור לגנותו, ואף צריך לדונו לזכות. (2) אם ידע חמור הדבר שהוא חטא מפרסם, וב' עדים ראוהו יספרו לדייני העיר שייסרוהו, ויתכוננו לשי"ש ולא לגנות, ואם הוא עד א' אסור לספר לדיינים, אלא למי שיש לו השפעה על המדבר, גם אם בעל ההשפעה אינו שומר פיו כ"כ.

אבל מי ששונה בחטא זה ואינו מתחרט, מצוה לשופטו לחובה ולפרסמו ולגנותו, אבל לא יחסרו ה' פרטים אלו: (1) שהוא עצמו ראוהו עובר. (2) שהוא עוון גמור וידוע. (3) שלא יגדיל הענין. (4)

הלכות לשון הרע

פ'ל א

אסור לספר לשון הרע אפ"י שהוא אמת, ומחייב למסר כל ממונו עבור זה.

אלו הרגילין לספר תמיד לה"ר, עוונם חמור ביותר ונקראים בעלי לה"ר ועליהם נאמר וזכרת ה' כל שפתי חלקות וגו'.

אין חלוק אם מספר מרצונו או שהכריחוהו לומר, ואפ"י לאביו או לרבו אסור. ואין חלוק אם אומר או כותב או מרמז. גם אם כולל א"ע בגנות אסור.

פ'ל ב

ההיתר בחז"ל לדבר על חברו באפי תלתא, הוא רק שאין בזה גנאי כלל.

י"א שמתר לספר דבר שנאמר באפי תלתא, אם אינו מתכוון לפרסם הגנות, ורק אם הוא עצמו שמעו באפי ג', ורק אם כל הג' אינם נזקרים בדבורם ובודאי יפרסמו, ואין הם קרוביו או אוהביו של הנדון, ורק אם מספר באקראי שנתגלגל בדבורו אבל לא שייסר ענין זה לבד, ודוקא באותה העיר, ודוקא שהשומע לא יקבל את הדבר כאמת גמורה.

אסור לספר בגנות משפחה או במעשי אדם בנעירותו, גם אם מפרסמים לכל ונאמרו באפי ג'.

אנשים שישבו אסיפה בענין הצבור (ז' טובי העיר), אסור להם לספר אח"כ מה אמר זה ומה סבר זה, ומי היה בעד ונגד ההחלטה שהתקבלה בסוף.

אסור ללעג על אדם שבא לדרוש ברבים.

שִׁיכּוֹן לְתוֹעֵלֶת. 5) שְׂיֵאמְרֵנוּ בְּפָרְסוּם וְלֹא יִסְתַּתֵּר וּבִפְנֵי יַחְנִיף לוֹ, מִלְּבַד אִם אֵימָתוֹ עָלָיו.

וְאִם הוּא פוֹרֵק עַל לְגַמְרֵי מִכָּל הַמְצוּוֹת, מִתֵּר לְגַנוּתוֹ וּלְפָרְסוֹ, לְלֹא כָּל הַה' פָּרְטִים.

הוֹרָה בִּי"ד לְאָדָם בְּדָבָר שֶׁהוּא בָּקוּם וְעֵשָׂה, וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְקַיֵּם, מִתֵּר לְסַפֵּר בְּגַנוּתוֹ גַּם אִם יֵשׁ לוֹ אֲמִתְלָא שְׁנֵרְאִית כְּאֲמִתְלַת שְׁוֹא, אָבֵל אִם נִכָּר שְׁזָה אֲמִתְלָא שֶׁל אֲמֵת אוֹ שֵׁיט לְנוֹ סִפֵּק בְּדָבָר, אֲסוּר לְפָרְסוֹ.

דָּבָר שֶׁאֵין אֲסוּר יְדוּעַ לְכָל, וְהַעוֹבֵר חָשֵׁב שֶׁאֵין זֶה אֲסוּר כְּגוֹן דְּבָרִים שֶׁבְּמַדוּת, יוֹכִיחֵנוּ בֵּינוֹ לְבֵינוֹ, מִיְהוּ יוֹכֵל לְהַרְחִיק אֶת בְּנוֹ וְתִלְמִידוֹ מֵאוֹתוֹ פְּלוּנִי, וַיִּסְפֵּר לָהֶם הַסֵּבָה, וְטוֹב שְׂיֵאמֵר לָהֶם מִפְּנֵי מַה הוּא מִתֵּיר כְּאֵן אֲסוּר לַה"ר.

אִם צָרִיךְ לְבָרֵר אוֹדוֹת עֲסָקִיו אוֹ שְׂדוּף, רִשְׁאֵי לְבָרֵר מֵהוֹתוֹ, רַק כְּשִׂידוּעַ הַסֵּבָה שְׁשׂוֹאֵל, שְׂיַדַע הַמְּסַפֵּר שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵר עַל אֲסוּר.

עֵבֶר וְסִפֵּר לַה"ר וְרוֹצֵה לְשׁוּב, אִם לֹא נִגְרַם שׁוּם נֶזֶק וְצָעַר לְנַדוֹן יְשׁוּב כְּכֹל עוֹן שְׁבִ"א לְמִקּוּם, וְאִם כֵּן נִגְרַם לוֹ נֶזֶק וְצָעַר צָרִיךְ לְפַיֵּס אוֹתוֹ בְּנוֹסֵף עַל הַנִּ"ל.

פֶּלֶל ה

נִמְנַע חֲבֵרוֹ מִלְּהִיטִיב עִמּוֹ אוֹ עִם אַחַר אֲסוּר לְסַפֵּר. אֲסוּר לְבִזּוֹת חֲבֵרוֹ מִצַּד חֶסְרוֹן מַעֲלוֹתָיו וְכִשְׁרוֹנוֹתָיו אוֹ לומר שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בְּתוֹרָה, אוֹ לְדַבֵּר עַל רַב וּמוֹ"צ. אֲסוּר לְדַבֵּר עַל סְחוּרְתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ

פֶּלֶל ו

אֲסוּר לִילֵךְ לְשִׁמוּעַ לַה"ר, וְאִם יָשָׁב בְּחַבּוּרָה וּבְאֲמָצַע הַתְּחִילוֹ לְדַבֵּר לַה"ר יוֹכִיחֶם (גַּם אִם לֹא יִפְסִיקוּ), וְאִם לֹא יִפְסִיקוּ יִלְךְ מִבִּינֵיהֶם, וְאִם אֵינוֹ יוֹכֵל לִילֵךְ יִשְׁאַר שֵׁם, וְיִזְהַר בְּגִי דְּבָרִים אֵלוֹ: 1) יְגַמֵּר בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֹּא לְהֵאמִין. 2) לֹא יִהְיֶה מְרַצֵּה. 3) לֹא יִרְאֶה שׁוּם תְּנוּעָה שֶׁל הַסִּפְמָה.

אָבֵל אִם מִלְּכַתְּחִלָּה נִתְיָשְׁבוּ לְדַבֵּר לַה"ר אוֹ שִׁיכּוֹל לְהִשְׁמִט מֵהֶם וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ, ה"ה פּוֹשֵׁעַ כְּמוֹתָם.

הַאוֹפְנִים שֶׁמִּתֵּר לְשִׁמוּעַ לַה"ר (לְחוּשׁ וְלֹא לְקַבֵּל): 1) שֶׁחָשַׁב לַעֲשׂוֹת עֵסֵק עִם פְּלוּנִי וְעִ"י הַשְּׂמִיעָה יַדַע לְהִזְהַר בְּעֵסֵקוֹ. 2) שֶׁעִ"י שְׂמִיעָתוֹ יוֹכֵל לְהִשְׁקִיט הַמְרִיבָה. 3) שֶׁעִ"י שְׂמִיעָתוֹ יוֹכֵל לְהוֹכִיחַ לְמַסְפֵּר שֶׁלֹּא צָדֵק בְּדַבְּרָיו. 4) שֶׁעִ"י שְׂמִיעָתוֹ יִשְׁקֵט כְּעֵסוֹ וְחִמָּתוֹ שֶׁל הַמְּסַפֵּר, וְלֹא יוֹסִיף לְסַפֵּר עוֹד.

גַּם כְּשֶׁמִּתֵּר לְשִׁמוּעַ וְלְחוּשׁ, הוּא רַק בְּכַדִּי לִיזְהַר מִלְּהִינְזֵק, אָבֵל לֹא לַעֲשׂוֹת שׁוּם מַעֲשֵׂה וְלֹא לְסַפֵּר הַלְּאָה. לְכֵן כְּשֶׁבֵּא חֲבֵרוֹ לְסַפֵּר לוֹ לַה"ר, יִשְׁאַלְנוּ הָאִם דָּבָר זֶה יִהְיֶה נוֹגֵעַ לוֹ לְהִבָּא אוֹ שְׂבִידוֹ לְתַקּוֹן דָּבָר מַה, וְאִם יָשִׁיב לוֹ בְּחַיּוּב מִתֵּר לְשִׁמוּעַ וְלְחוּשׁ אָבֵל לֹא לְקַבֵּל.

כָּל דָּבָר שֶׁשׁוּמַע עַל חֲבֵרוֹ וְנִתְפָּרְשׁוּ הַדְּבָרִים לְחוּבָה, וְיִכּוֹל לְפָרְשׁוֹ לְזָכוֹת, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן, וּבְפָרְט אִם הַנְּדוֹן הוּא יר"ש.

כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ אֲסוּר לְסַפֵּרוֹ, יֵשׁ אֲסוּר לְקַבְּלוֹ.

עֵבֶר וְקַבֵּל לַה"ר, תִּקּוּנוֹ שְׂיוֹצִיא הַדְּבָרִים מִלְּבוֹ וְלֹא יֵאמִין, וְיִקַּבֵּל עִ"ע לְהִבָּא שֶׁלֹּא יִקַּבֵּל עוֹד לַה"ר, וְיִתְּנֶדָה עִ"ז.

פֶּלֶל ז

הָאֲסוּר לְהֵאמִין הוּא אֵף כְּשֶׁהַמְּסַפֵּר אָמַר בְּפָרְסוּם אוֹ בְּפִנֵּי הַנְּדוֹן וְשִׁתַּק אוֹ שֶׁסִּפֵּר לְפִי תַּמּוֹ, גַּם אִם לֹא עֵבֶר הַמְּסַפֵּר אֲסוּר, שֶׁהִיָּה מִתֵּר לוֹ לְסַפֵּר, וְגַם מֵאָדָם הַמְּהִימֵן כְּבִי תְּרִי, אֲסוּר לְהֵאמִין. וְגַם אִם שָׁמַע מִבִּי עֵדִים אוֹ שֶׁכָּבֵר נִתְפָּרְסָם הַקּוֹל אֲסוּר.

גַּם אִם שָׁמַע מִמְּסִיחַ לְפִי תַּמּוֹ, יִזְהַר שֶׁלֹּא יֵאמִין, וְאִם יֵשׁ דְּבָרִים הַנִּפְרָסִים מִתֵּר לְהֵאמִין, בְּתוֹסֶפֶת ה' פָּרְטִים אֵלוֹ: 1) שֶׁאֵין צַד זָכוֹת בְּדַבְּרֵי הַנִּפְרָסִים. 2) שֶׁיִּהְיֶה נִכָּר מִפֶּשׁ וְלֹא נִכָּר קֶצֶת. 3) שֶׁהַמְּסַפֵּר רָאָה הַדְּבָרִים הַנִּפְרָסִים בְּעַצְמוֹ וְלֹא שֶׁשָּׁמַע מֵאַחַר.

4) שִׁיחָה לֹא תִוָּעַלְתָּ לְהִבָּא מִשְׁמִיעַת הַסְּפֹר. (5)
שֶׁלֹּא יִסְפֹּר הֶלְאָה לְאַחֵרִים וְלֹא יַעֲנִישׁ לְזֶה שֶׁדָּבַר
עָלָיו.

פָּלַל ח

אֲסוּר לְהִיר שֶׁיֵּדַבֵּר בְּאִישׁ וּבְאִשָּׁה, קָטָן וְגָדוֹל, תִּיח
וְעִיָּה, וְאֲסוּר לְדַבֵּר אִפְּי עַל קְרוֹבִים וְאוֹהֲבִים,
וְלֹא עַל אֲשֶׁתּוֹ אוֹ בֵּית חוֹתָנּוֹ. (עִי בְּגוֹף הַסְּפֹר
אוֹפְנִים שֶׁמִּתֵּר לְדַבֵּר עַל קָטָן).

חֵרֵם הַקְּדָמוֹנִים שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַמֵּתִים.

אֲפִיקוּרוֹס, הֵינּוּ שְׂכוּפֵר אִפְּי בְּדַבָּר א' שֶׁבִּתּוֹרָה,
שֶׁבִּכְתָּב אוֹ שֶׁבְּעִ"פ, מִצְוָה לְגַנוּתוֹ וּלְבִזּוּתוֹ, וְכִ"ז
אִם הוּא בְּעַצְמוֹ שֶׁמַּע מִמֶּנּוּ דְּבָרִים אֵלּוֹ אוֹ שֶׁכָּבַר
מִחֶזֶק לְכֹזֵה, דְּבִלְא"ה אֲסוּר לְפָרֵס רַק מִתֵּר
לְחַשֵּׁשׁ וּלְהִזְהִיר אַחֵרִים בְּסִתֵּר.

מִתֵּר לְסַפֵּר לְהִיר אוֹ חֶשֶׁד שֶׁשִּׁמַּע בְּכַדִּי לְמַנוּע
הַפֶּסֶד, כְּגוֹן לְשִׁתְּפוֹ אוֹ לְאֲשֶׁתּוֹ שֶׁיִּדְעוּ שֶׁלֹּא לְתַת
לְפְלוֹנִי בְּהַקְפָּה, אֲבָל לֹא כְּדַבָּר שֶׁבְּטוֹחַ אֲצֵלוֹ.

מִתֵּר לְסַפֵּר עַל בְּעָלֵי מַחְלֶקֶת רַק כְּשַׁעֲי סְפוּרוֹ
תִּשְׁבֵּת מַחְלֶקֶת, וּבְגִי תִנְאִים: (1) שֶׁיִּדְעַ בְּבִרוֹר
שֶׁהוּא אֵמֶת. (2) שֶׁיִּתְּכֹן לְתוּעֵלַת. (3) שֶׁאִ"א לֹ
לְהַשְׁקִיט הָרִיב בְּאִפְּן אַחֵר.

לְשׁוֹן הַחִ"ח: וְרַבִּים מִשְׁתַּבְּשִׁין בְּזֶה שֶׁמִּסְפְּרִין
לְנִשְׁוֹתֵיהֶם כֹּל מֵה שֶׁאַרְעֵ לְהֶם עִם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי
בְּבַהֲמִ"ד אוֹ בְּשׁוֹק ... וְסוֹף דְּבָר יִהְיֶה שֶׁהִיא
בְּעַצְמָה תִּבְזָהוּ עֲבוּר זֶה, עִ"כ הַשׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִשְׁמַר
אִ"ע מֵאֵד שֶׁלֹּא לְגַלוֹת לְאֲשֶׁתּוֹ מַעֲנִינִים אֵלּוֹ. עכ"ל.

פָּלַל ט

אֲבָק לְהִיר אֲסוּר, לְכֹן לֹא יֵאמַר: מִי הִנֵּה מֵאֲמִין
שֶׁפְּלוֹנִי יִשְׁתַּפֵּר כִּ"כ. אוֹ: אֵל תְּדַבֵּר עַל פְּלוֹנִי, אֵינִי
רוֹצֵה לְסַפֵּר מֵה אֵנִי יוֹדַע עָלָיו. וְכֹן לֹא יִשְׁבַּח אָדָם
בְּפָנֵי שׁוֹנְאָיו, וְלֹא יִשְׁבַּח אָדָם בְּפָנֵי רַבִּים, גַּם אִם
אֵינִם שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ, אוֹלֵי יִמְצֵא שֵׁם אָדָם שֶׁשׁוֹנְאוֹ

וַיִּגְנְהוּ (וּמִתֵּר לְשַׁבַּח אָדָם מִפְּרָסָם בְּצִדְקָתוֹ, כִּי גַם
אִם א' יִגְנְהוּ, מִיַּד יִשְׁתִּיקוּהוּ וְלֹא יֵאֲמִינוּ לְדַבָּריו).

אֲסוּר לְדוֹר בְּשִׁכּוֹנַת בְּעָלֵי לְהִיר. אִם יוֹדַע עַל א'
מִתְלַמִּידוֹ שֶׁהוּא בְּעַל לְהִיר יוֹכִיחֵנוּ, וְאִם לֹא
יוֹעִיל יִרְחִיקֵנוּ. גַּם בִּילְדֵי הַקְּטָנִים צְרִיף לְגַעַר אִם
מִדְּבָרִים לְהִיר.

פָּלַל י

רָאָה אָדָם שֶׁעָשָׂה עוֹלָה לְחִבְרוֹ, שֶׁגָּזְלוֹ עָשָׂקוֹ אוֹ
הִזִּיקוֹ, אוֹ שֶׁבִּישׁוּ צַעְרוֹ וְהוֹנְהוּ, וַיִּדַּע שֶׁלֹּא הַשִּׁיב
הַגְּזֵלָה וְלֹא תִקּוֹן הָעוֹל, אִפְּי רָאָה בִּיחִידִי יְכוֹל
לְסַפֵּר לְאֲנָשִׁים בְּכַדִּי שֶׁיּוֹכְלוּ לְעִזּוֹר לְנֶזֶק, וְכֹן שֶׁיִּגְנוּ
הַמַּעֲשִׂים בְּפָנֵי הַבְּרִיּוֹת, בְּתִנְאֵי שֶׁלֹּא יִחְסְרוּ ז'
פְּרָטִים, וְאֵלּוֹ הֵם:

(1) שֶׁרָאָה בְּעַצְמוֹ. (2) שֶׁהִתְבּוֹנֵן שֶׁאֲכֹן עִפְּיֵי הַדִּין
הִ"ז גָּזַל וְעָשָׂק וְכו'. (3) שֶׁהוֹכִיחַ לְחוּטָא בְּל' רַכָּה
וְלֹא שִׁמַּע לֹ (אִם מִכִּירוֹ שֶׁלֹּא יִקְבֹּל, אִ"צ
לְהוֹכִיחוֹ, אֲבָל יִסְפֹּר לְאַחֵרִים בְּפָרְסוֹם שֶׁלֹּא יִרְאָה
כְּמִשְׁקָר אוֹ כְּמִסְפֵּר לְהִיר שֶׁלֹּא כְּדִין - וְאִם אֵימַת
הַחוּטָא עָלָיו מִתֵּר לְסַפֵּר בְּיַחֲדִיד). (4) שֶׁלֹּא יִגְדִיל
הָעוֹל יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִיא, לֹא יוֹסִיף וְלֹא יִגָּזֵם, וְלֹא
יִחְסִיר שׁוּם פְּרָט (שֶׁמִּטָּה הַסְּפֹר לְצַד זְכוּת). (5)
שֶׁיִּתְּכֹן לְתוּעֵלַת וְלֹא לְהַנּוֹת מֵהַפְּגָם שֶׁנוֹתָן
בְּחוּטָא, וְלֹא מִצַּד שֶׁנִּאָּה שֶׁיִּשׁ עָלָיו מִכָּבֵר (תוּעֵלַת:
בְּכַדִּי שֶׁיִּתְּקוֹן הָעוֹל, אוֹ שֶׁיִּדְעוּ לְהִתְרַחֵק מֵהַחוּטָא).
(6) שֶׁאֵין שׁוּם דְּרָף אַחֲרַת לְתִקּוֹן הָעֲנָן, מִלְּבַד עִ"י
סְפוּרוֹ. (7) שֶׁלֹּא יִגִּיעַ לְחוּטָא יוֹתֵר הַזֶּק מִמָּה שֶׁהִנֵּה
מִגִּיעַ לֹ אֵילּוֹ הוֹעֵד בְּבִי"ד.

אִם הַמִּסְפֵּר חוּטָא כְּמוֹתוֹ אֲסוּר לְסַפֵּר כִּי אֵינּוּ
מִתְּכֹן לְתוּעֵלַת, וְלְכֹן גַּם אֲסוּר לְסַפֵּר לְאֲנָשִׁים
חוּטָאִים כְּמוֹתוֹ, דְּלִיכָא תוּעֵלַת.

כְּשֶׁנִּשְׁלְמוּ כָּל הַזֵּי פְּרָטִים מִתֵּר לְסַפֵּר אִף אִם הַנֶּזֶק
לֹא בְּקֶשׁ מִמֶּנּוּ, וְכִשְׁלָא הַשְּׁלָמוֹ הַפְּרָטִים אֲסוּר
לְסַפֵּר גַּם אִם הַנֶּזֶק בְּקֶשׁ, וְגַם אִם הוּא קְרוֹבוֹ אוֹ
חִבְרוֹ אֵין בְּזֶה שׁוּם הִתֵּר.

גם כְּשֶׁמְסַפֵּר בְּהִתֵּר, אֲסוּר לְשׁוֹמְעִים לְקַבֵּל הַדְּבָרִים כְּאֵמֶת גְּמוּרָה, אֲלֵא לְחֹשֶׁשׁ.

רָאָה אָדָם מְסַפֵּר לְהִיר עַל חֲבֵרוֹ, הִיז בְּכָלל מִזִּיק לְחֲבֵרוֹ וּמִתֵּר לְסַפֵּר כְּדֹלְעִיל, כְּשֶׁהִשְׁלֵמוֹ כָּל הַזֵּי פְּרֻטִים, אֲבָל אִם עוֹד לֹא נוֹדַע לָזֶה שֶׁסִּפְרוּ עָלָיו אֲסוּר לְסַפֵּר הַדְּבָרִים בְּכַדִּי שֶׁלֹּא יוֹדַע לְנִדּוֹן, וְכִי־שׁ שֶׁאֲסוּר לְסַפֵּר לְנִדּוֹן עֲצָמוֹ, בְּרֵם כְּאֲשֶׁר יִנְצַל הַנִּדּוֹן מִנּוֹק אִם יִסְפֵּר, מִתֵּר לְסַפֵּר לְאַחֲרִים בְּכַדִּי שֶׁלֹּא יֵאֱמִינוּ לְדְבָרֵי הַמְּסַפֵּר וְיִכְיַחוּהוּ כְּשֶׁיִּבְאֵא אֶלֵיהֶם הַמְּסַפֵּר.

כָּל הַנִּכְתָּב בְּכָלל זֶה הוּא רַק בִּבְיַן אָדָם לְחֲבֵרוֹ, אֲבָל רָאָה אָדָם עוֹבֵר אֲסוּר שֶׁבֵּין אָדָם לְמִקּוֹם אֲסוּר לְסַפֵּר גַּם כְּאֲשֶׁר הִשְׁלֵמוֹ כָּל הַזֵּי פְּרֻטִים, אֲאִי־כ רָאָה שֶׁהַחוּטָא אוֹחֵז בְּחֻטָאוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּמָה פְּעָמִים בְּמִזִּיד, וְהוּא חֻטָא הַמְּפָרֵס לְכָל.

הִלְכוֹת רְכִילוֹת

כָּלל א

רְכִילוֹת הֵינּוּ שְׁטוּעַן מִזֶּה לָזֶה, בֵּין בְּדַבּוּר, בְּכַתָּב אוֹ בְּרִמּוֹ שֶׁיִּנְדַע, וְאוֹמֵר: כֶּךָ אָמַר עֲלֶיךָ פְּלוֹנִי, כֶּךָ עָשָׂה אוֹ יַעֲשֶׂה לְךָ פְּלוֹנִי, אַעִיִּפ שְׂאִין זֶה דְּבַר שֶׁל גְּנָאִי, וְאַעִיִּפ שְׂזָה שֶׁאָמַר לֹא הָיָה מְכַחֵשׁ בְּפָנָי מִי שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר, וְאַף אִם הִכֵּל אֵמֶת.

אֲסוּר רְכִילוֹת הוּא גַם כְּשֶׁאִינוּ מוֹתְכּוֹן לְהִרְבּוֹת שְׂנֵאָה, אֲלֵא אֵף כְּשֶׁאֹמֵר כְּדִי לְהַצְטַדֵּק בְּעֲצָמוֹ וּכְדוּי, אִם מְשַׁעַר שְׁעִיִּי סְפוּרוֹ וְכִנִּיס שְׂנֵאָה בְּלִבּוֹ שֶׁל זֶה שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר, מְקַרֵּי רְכִילוֹת.

אִם עִיִּי הִרְכִילוֹת נַעֲשׂוּ בִי אוֹהֲבִים לְאוֹיְבִים, נִקְרָא הַמְּסַפֵּר רָשָׁע וּמִתְעַב בְּעֵינֵי ה', בְּנוֹסֵף עַל עֲצָם אֲסוּר הִרְכִילוֹת. אֲבָל גַּם אִם בְּלֵאִי־ה שׁוֹנֵאִים זֵאִיז, אֲסוּר לְסַפֵּר.

מִתֵּר לְשַׁקֵּר כְּשֶׁשׁוֹאֵלוֹ אָדָם: מַה דְּבַר עָלִי פְּלוֹנִי אִם אִינוּ יָכוֹל לְהִתְחַמֵּק מִרְכִילוֹת עִיִּי אֲמִירַת

אֵמֶת, אֲבָל לֹא יִשְׁבַע. גַּם כְּשֶׁהַנִּדּוֹן מְפָצִיר בּוֹ, וְאַפִּי הוּא אָבִיו אוֹ רַבּוֹ אֲסוּר.

גַּם אִם עִיִּי הַמְּנַעוֹתוֹ מְלַסֵּפֵר יֵאָבֵד פְּרֻטָתוֹ וְלֹא יִהְיֶה לוֹ בְּמָה לְפָרֵנס אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ, צְרִיךְ לְמַסֵּר כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא יִסְפֵּר, וּבּוֹדָאִי אִם רַק יִגִּיעַ לוֹ חִירוּפִין וְגִדּוּפִין לֹא יִסְפֵּר, וְנִחְשָׁב מֵאוֹהֲבֵי ה' וּפְנִיּוֹ יֵאִירוּ כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ.

כָּלל ב

אֲסוּר לְסַפֵּר רְכִילוֹת בְּיַחֲדִיד וְכִי־שׁ בְּרַבִּים, גַּם אֲבָק רְכִילוֹת אֲסוּר לְסַפֵּר (מֵהוּ אֲבָק מְבֹאֵר בְּכָלל ח'), גַּם אִם נִתֵּן לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו לְזִכּוֹת וּלְחוּבָה, אֲבָל יוֹדַע שֶׁהַשּׁוֹמֵעַ הוּא נֶרְגָן אוֹ שְׁשׁוֹנָא לָזֶה מְכַבֵּר וּבּוֹדָאִי יִטְהוּ לְחוּבָה, אֲסוּר.

יִי־א דָּאִם כְּבָר נֶאֱמַר הִרְכִילוֹת בְּאַפִּי ג' מִתֵּר לְסַפֵּר לְנִדּוֹן כִּינּוֹן שֶׁבּוֹדָאִי יוֹדַע (בְּתַנָּאִי שֶׁיִּמְלֵא אַחַר כָּל הַתְּנָאִים: שֶׁהַמְּסַפֵּר בְּעֲצָמוֹ שָׁמַע בְּאַפִּי ג', שְׂאִי מִן הַג' אֵינָם אוֹהֲבֵיו אוֹ קְרוֹבָיו שֶׁל הַמְּסַפֵּר עָלָיו, שֶׁהַג' אֵינָם נִזְהָרִים מִלְּהִיר, שֶׁמְסַפֵּר בְּאוֹתָהּ הָעִיר שֶׁשָּׁמַע, הַמְּסַפֵּר בְּאַפִּי ג' לֹא הִזְהִירָם שֶׁלֹּא יִסְפְּרוּ, שֶׁלֹּא יוֹסִיף עַל מַה שֶׁשָּׁמַע), אֲבָל אִין לְסַמֵּךְ עִיז לְדִינָא, הֵיּוֹת וְהִרְבָּה אוֹסְרִים.

כָּלל ג

רְאוּבּוֹ שֶׁדְּבַר עַל שְׁמַעוֹן וְסַפֵּר לוֹי לְשִׁמְעוֹן, אֲסוּר לְשִׁמְעוֹן לֹמַר לְרְאוּבּוֹן אֵיךְ דְּבַרְתָּ עָלַי בְּפָנָי לוֹי, כִּי אֲזוֹ עוֹבֵר גַּם שְׁמַעוֹן עַל אֲסוּר רְכִילוֹת (שֶׁמְסַפֵּר לְרְאוּבּוֹן עַל לוֹי).

אֲסוּר לְסַפֵּר דְּבָרֵי רְכִילוֹת, לֹא רַק לְאָדָם שֶׁעָלָיו נֶאֱמָרוּ הַדְּבָרִים, אֲלֵא גַם לֹא לְאָדָם אַחֵר (שֶׁמְעִיתִי פְּלוֹנִי אוֹמֵר עַל אֶלְמוֹנִי כֶּךָ), וְכִי־שׁ אִם הַשּׁוֹמֵעַ הוּא קְרוֹבּוֹ אוֹ אוֹהֲבוֹ שֶׁל הַמְּדַבֵּר.

כָּלל ד

אַפִּי אִינוּ מְגַלָּה לְנִדּוֹן, שֶׁכְּבָר שָׁמַע הַנִּדּוֹן מַה דְּבַר עָלָיו פְּלוֹנִי, אֲסוּר לְחַזֵּר וּלְסַפֵּר לוֹ הַדְּבָרִים, גַּם בְּלִי לְהוֹסִיף פְּרֻטִים אוֹ פְּרֻשְׁנוֹת, הֵיּוֹת שְׁעִיִּי סְפוּרוֹ

מעורר שוב ומגדיל השנאה מחדש. גם כשנאמרה הרכילות בפני שתיים, וא' מהם ספר לנדון, אסור לשני לאשר את הדברים בפני הנדון.

עבר ורכל על חברו ורוצה לשוב בתשובה, אין לו תקנה עד שיבקש סליחתו ויפייסנו, ויעשה תשובה למקום.

פלה

אסור להאמין לדברי רכילות, והמקבל חמור יותר מהאומר, גם לשמוע אסור אף כשלא יאמין, מלבד אם מבין שהדברים יועילו לו להמנע מנזק, אז מתר לשמוע אבל לא לקבל.

ואם ראה בחברו דברים הנפדים שרוצה להזיקו, מתר לברר אצל אחרים, אם אכן אמת הדבר בכדי למנע מנזק.

אף אם נתברר לו שאמת הוא שפלונני דבר עליו או עשה לו, ויש צד לשפטו לזכות, צריך לעשות כן.

עבר וקבל רכילות ורוצה לשוב, יוציא הדברים מלבו שלא להאמינם, ולפחות יחשב שאין הדבר מדיק ויתכן שהרוכל הוסיף או גרע או שנה את הנגון, ורק בגלל זה היה נראה לו הדבר לרע, ובאמת לא כוון לכך המספר.

פללו

אסור להאמין לדברי רכילות גם כשנאמרו ברבים וגם כשנאמרו בפני המדבר, אבל מתר לחוש לזה אם נוגע לו להבא.

מי שעסקו נזק ונצא שמועה שפלונני עשה לו, גם אם נתפרסם ופלונני שמע ושתק, אסור להאמין אלא למיחש.

נתפרסם שפלונני דבר עליו אסור להאמין, גם אם המפרסמים פעלו עפ"י דין.

אמר לו אדם שפלונני מתכנן להזיקו בגוף או בממון, ונאמן אדם זה כפי תרי לכל דבר,

והמספר עצמו שמע מפלונני, מעקר הדין היה מתר להאמין אבל לא לפרסם (אם לא שמכרח להגיע לטובתם שלא ינזק), אבל הספיקו הפוסקים דלית היום מהימן כפי תרי, לכו במקרה כזה מתר רק למיחש ולא להאמין (כל הנ"ל הוא גם כששמע מקרוביו שבודאי לא ישקרו לו).

אסור להאמין לרכילות גם ממי שמסיח לפי תמו, בלי כוונה לעורר מדנים, אבל אם ראה עליו דברים הנפדים שהספור אמת מתר להאמין, רק כשיתקומו ה' פרטים אלו: (1) שאין צד זכות בדברים הנפדים. (2) שיהיה נכר ממש ולא נכר קצת. (3) שהמספר ראה הדברים הנפדים בעצמו ולא ששמע מאחר. (4) שיהיה לו תועלת להבא משמיעת הספור. (5) שלא יספר הלאה לאחרים ולא יעניש לזה שדבר עליו.

פללז

אסור רכילות שיך בכל אחד ועל כל אחד, איש ואשה קטן וגדול, אסור להם לספר ואסור לספר עליהם, גם לאביו אמו אשתו ורבו אסור, גם על עם הארץ אסור, ובכ"ז על ת"ח חמור יותר.

אין חלוק אם מספר לזה שדברו עליו או לקרוביו ואוהביו אסור לספר לישראל על ישראל, וכן לנכרי על ישראל, וזה חמור יותר.

פללח

דגמאות לאבק רכילות ומהם יקיש המשפיל:

(1) האומר לחברו: פלונני שאל אדוניתך והשיב אלמוני: שתק, איני יכול לגלות... (2) האומר לחברו כך היטיב עמי אשתך (או לאשה על בעלה), וכן שאומר לשתף א' על הב', כי לפעמים יהיה תרעמת לשני מדוע היטיב ללא ידיעתו. (3) בקש טובה מחברו ואמר לו שאינו יכול, אסור לומר לו: ומדוע שמעתי מפלונני שכן היטבת עמו? (4) אסור לספר לחברו דברים שאמר עליו פלונני, אף

שְׁאִין בָּהֶם שׁוּם גְּנָאִי, אֲבָל דְּרַךְ הָעוֹלָם לְהַקְפִּיד עִיז (וּבְכָלֵל אֲסוּר לְסַפֵּר סוּד שְׁאֵמַר לוֹ אַחֵר).

כָּלֵל ט

רוֹאֵה שְׁחִבְרוּ רוּצָה לַעֲשׂוֹת עֵסֶק עִם פְּלוֹנִי, וְיֹדֵעַ שְׁבוֹדָאִי יִסְבֵּב לְחִבְרוּ רְעָה אוֹ נֶזֶק צָרִיף לֹמַר לוֹ כִּדִּי לְהַצִּילוֹ. בְּתַנָּאִי שְׁיִתְקַיְמוּ ה' פְּרָטִים אֵלוֹ:

(1) שְׁיִתְבוּנוּ שְׁאֲכוּ יֵצֵא לוֹ רַע מִזֶּה. (2) שְׁלֵא יִגְדִיל הָעֵנְנוּ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהוּא. (3) שְׁיִכּוֹן רַק לְתוֹעֵלַת וְלֹא מִשְׂנֵאָה שְׁיֵשׁ לוֹ מִכְּבָר עַל פְּלוֹנִי (וְשִׁיּוּדֵעַ שְׁחִבְרוּ יִמְנַע עִיז דְּבוּרוֹ). (4) שְׁאִינוּ יָכוֹל לְמַנּוּעַ הַנֶּזֶק בְּלֹא לְסַפֵּר. (5) שְׁלֵא יִגִּיעַ לְפְלוֹנִי רַע, מִלְּבַד עֵצֶם הַהִמְנָעוֹת שֶׁל חִבְרוּ לְהַשְׁתַּתֵּף עִמוֹ.

כִּיז רַק כְּשֶׁלֹּא גָמַר חִבְרוּ לְקַיֵּם אֶת הָעֵסֶק, אֲבָל אִם גָּמַר כְּבָר, בְּאִפְסָן שְׁעַפְיִי דִין אֲסוּר לוֹ לְמַשׁוּף אֶת גְּדוּ, אֲסוּר לְסַפֵּר. וְגַם אִם יֵשׁ שְׁתֵּי עֵדִים שְׁאִז לְכַאוּרָה הִיָּה מִתֵּר, צָרִיף גַּם לְמַנּוּעַ וְעִי בְּסַפֵּר.

שְׁמַע פְּלוֹנִי אוֹמֵר שְׁכְּשִׁיפְגוּשׁ אֶת חִבְרוּ יִכְנּוּ אוֹ יַחְרַפְנוּ, וְיֹדֵעַ שְׁפְלוֹנִי מַחֲזֵק בְּכַף, וְחִבְרוּ יִזְהַר בְּגִלֵּל דְּבוּרוֹ, מִתֵּר לְסַפֵּר, בְּהִתְקַיֵּם ה' הַתְּנָאִים הַנִּי"ל (אֲבָל צָרִיף קוֹדֵם לְנִסּוֹת לְהוֹכִיחַ אֶת פְּלוֹנִי).

יֹדֵעַ שְׁפְלוֹנִי גִזַּל אוֹ עָשָׂק אֶת חִבְרוּ, מִתֵּר לְסַפֵּר לוֹ בְּתַנָּאִי שְׁיִשְׁלְמוּ ה' הַפְּרָטִים.

רָאֵה חִבְרוּ הוֹלֵף לְקִנּוֹת בְּחִנּוֹת, וְיֹדֵעַ שְׁחִבְרוּ תַם וְהַמוּכָר רַמָּאִי שְׁבוֹדָאִי יִרְמְהוּ (רַמָּאוֹת הָאֲסוּרָה עַפְיִי דִין), מִתֵּר לֹמַר לְחִבְרוּ, וּבְתַנָּאִי שְׁיִשְׁלְמוּ ה' הַפְּרָטִים.

אִם כְּבָר קָנָה חִבְרוּ בְּחִנּוֹת וְהַמוּכָר רַמְהוּ, מִתֵּר לְסַפֵּר רַק כְּשִׁיּוּדֵעַ שְׁחִבְרוּ לֹא הִיָּה מִתְרַצָּה אֵילוּ יָדַע, וְכוּ שְׁעַפְיִי דִין יוֹכֵל לְבַטֵּל הַמְּקַח, וּבְהִתְקַיֵּם תְּנָאִים אֵלוֹ: (1) שְׁלֵא יִגְדִיל הָעֵנְנוּ. (2) לְתוֹעֵלַת: שְׁיִתְפַּנוּ לְהַצִּיל אֶת חִבְרוּ וְלֹא לְשִׂמְחַת בְּקִלוֹן הַמוּכָר (כִּי אִם לֹא יִקְבֵּל חִבְרוּ אֶת דְּבָרָיו, אֲסוּר לְסַפֵּר לוֹ). (3) שְׁיִוְכִיחַ לְמוּכָר קוֹדֵם, אִם מִשְׁעַר שְׁיִקְבֵּל אֶת

דְּבָרָיו. (4) שְׁאִינוּ יָכוֹל לְסַבֵּב הַתוֹעֵלַת בְּעֵנְנוּ אַחֵר. (5) אִם חִבְרוּ הוּא הוֹלֵף רְכִיל וְיִסְפֵּר דְּבָר זֶה לְאַחֵרִים צִי"ע אִם מִתֵּר.

וְכִיז רַק אִם הוּא מִכִּיר אֶת חִבְרוּ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה דְּבָר מִעֲצָמוֹ אֲלֵא עַפְיִי בִי"ד, דַּל"ה אֲסוּר לְסַפֵּר לוֹ. כִּי כִּדִּי שְׁיִנְצַל מֵאֲסוּר צָרִיף לְעוֹד שְׁלֵשָׁה פְּרָטִים: (1) שְׁיֹדֵעַ עַל הָאוֹנָאָה מִעֲצָמוֹ וְלֹא שְׁמַע מֵאַחֵר. (2) שְׁיִהִיוּ הַמְּסַפְּרִים שְׁנַיִם. (3) שְׁלֵא יִסְבֵּב נֶזֶק לְמֵאֵנָה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִיָּה מְגִיעַ לוֹ בְּבִי"ד. וְיִחַד עִם חִמְשֵׁת הַפְּרָטִים שְׁנִזְכְּרוּ בְּסַעֲיָף הַקָּדָם הו"ל שְׁמוֹנָה פְּרָטִים, וְדָבָר זֶה כְּמַעַט וְא"א. וְגַם כְּשִׁיִּתְקַיְמוּ כָּל הַח' תְּנָאִים, אִף שְׁלֵא עָבַר עַל רְכִילוֹת, מִ"מ הָיָה מְסִיעַ לְעוֹבְרֵי עֲבָרָה אִם לֹא יַעֲשֶׂה חִבְרוּ הַדִּין בְּבִי"ד.

*

לְאִוִּין

(א) הַמְּרַגֵּל בְּחִבְרוּ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה שְׁנֵאֵמַר "לֹא תִלְךָ רְכִיל בְּעַמֶּיךָ".

(ב) וְעוֹבֵר נְמִי הַמְּסַפֵּר אוֹ הַמְּקַבֵּל בְּלֹא ד"לֹא תִשָּׂא שְׁמַע שְׁוֹא".

(ג) וְעוֹבֵר נְמִי הַמְּסַפֵּר בְּמָה דְכָתִיב "הַשְּׂמֹר בְּנִנְעַ הַצְּרַעַת לְשִׂמּוֹר מֵאֵד וְלַעֲשׂוֹת", שֶׁהַפְּנֹנָה שְׁלֵא לְשַׁפַּח מְלַחֲזָהּ מְלַח"ר.

(ד) וְעוֹבֵר נְמִי הַמְּסַפֵּר וְהַמְּקַבֵּל בְּלֹא ד"לְפָנַי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְּשׁוֹל" (אִף יֵשׁ חֲלוּק בֵּין הַמְּסַפֵּר וְהַמְּקַבֵּל).

(ה) וְעוֹבֵר נְמִי הַמְּסַפֵּר בְּלֹא ד"הַשְּׂמֹר לְךָ פֶּן תִּשְׁפַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ", שֶׁהוּא אֲזַהֲרָה לְגִסֵּי הָרוּחַ, כִּי כִּיּוֹן שֶׁהוּא מְלַעִיג עַל חִבְרוּ, מִסְתַּמָּא הוּא מַחְשִׁיב אֶת עֲצָמוֹ, וּבְפִרְט אִם בְּסַפּוֹר הִזָּה שֶׁל קִלוֹן חִבְרוּ הוּא מְכַבֵּד אֶת עֲצָמוֹ.

(ו) ועובר נמי המספר והמקבל בלאו ד"לא תחלו את שם קדשי", אחרי שאין בזה תאוה ולא הנאה גשמית, שעל ידי זה יתגבר יצרו עליו, על כן נחשב העון הזה כמרד ופריקת על מלכות שמים בעלמא, ומחלל שם שמים בזה.

(ז) ולפעמים עובר המספר גם כן בלאו ד"לא תשנא את אחיך בלבבך", כגון אם בפניו שלום דביר ושללא בפניו מבאיש את ריחו.

(ח-ט) ולפעמים שהמספר עובר גם כן על לאו ד"לא תקם ולא תטר", כגון שיגש לו שנאה עליו.

(י) ואם קם והעיד עליו לפני בית דין ביחידי עובר על ידי זה גם כן על לאו ד"לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת".

(יא) אם הוא מדבק עצמו לחבורה של אנשי רשע ובעלי לה"ר כדי לספר להם או כדי לשמע מהם, עובר גם כן על לאו ד"לא תהיה אחרי רבים לרעת".

(יב) ואם הוא מחזיק במחלקת על ידי ספורו עובר עוד על לאו ד"לא יהיה כקרח וכעדתו".

(יג) ופעמים הרבה מצוי עוד לאו אחד, והוא לפי מה שרגילין הרבה פעמים לבזות לחברו במעשיו הראשונים או בפגם משפחה או במעוט חקמתו בתורה או במלאכתו אפלו אם היה הדבר בינו לבין עצמו, עובר על לאו ד"לא תונו איש את עמיתו".

(יד) ואם גנחו כל כך עד שנסתנה פניו עובר גם כן על לאו ד"לא תשא עליו חטא".

(טו) ואם הוא יתום או אלמנה עובר עוד על לאו אחר והוא "כל אלמנה ויתום לא תענון".

(טז) ולפעמים עובר עוד על אסור חנפה והוא לאו ד"לא תחניפו את הארץ", כגון, אם מתפון בספורו הלה"ר והרכילות כדי להחניף להשומע.

(יז) ולפעמים יש עוד לאו אחר שמדבר עליו מתוך כעס, ובשעת מעשה הוא מקללו גם כן, ופעמים הוא מקללו בשם אפלו בלע"ז, והוא עובר בזה על לאו גמור ד"לא תקלל חרש".

הרי חשבנו י"ז לאוין הרגילין לבוא על ידי ספור לה"ר ורכילות, אפלו הוא מספר רק לישראל. דאם מלשין ישראל בפני גוי, אסורו יותר גדול ויותר חמור, ונכנס לפעמים בכלל מסור. והרבה מהלאוין הנ"ל, שחובים עליהן מיתה בידי שמים, כמו על גנות דאלמנה ויתום ועל חלול השם, והרבה מהן שנוגע בענין עולם הבא, כגון, מלבין פני חברו ברבים ומתכפד בקלון חברו, למי שמרגיל את עצמו בעון החמור הזה של לה"ר ורכילות.

*

עשין

(א) עובר על מצות עשה של "זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך" וגו'.

(ב) ועובר על ידי הספור הזה גם על מצות עשה "ואהבת לרעך כמוך".

(ג) ולפעמים עובר נמי במצות עשה ד"בצדק תשפט עמיתך". ומי שהולך ומספר בגנותו ולא דן אותו לכף זכות, עובר במצות עשה זו.

(ד) ואם על ידי ספורו הלה"ר או הרכילות השפיל את חברו, עד שאבד מחיתו על ידי זה, עובר גם כן על מצות עשה, שנאמר "גר ותושב וחי עמך" ונאמר "וחי אחיך עמך", שנצטוינו בזה להחזיק ביד ישראל שמך.

(ה) ולפעמים עובר על ידי קבלתו את הלה"ר או הרכילות גם על מצות עשה ד"הוכח תוכיח", אם מניח למספר לגמור ספורו הרע על חברו.

מה הוא חנון, אף אתה חנון, וכיוצא בזה בשאר
מדות טובות.

הרי שחשבנו י"ד מצות עשה, שרגילין לעבר
עליהם על ידי ספור לה"ר ורכילות, לבד מי"ז
לאוין הנ"ל. ואף שכל הי"ז לאוין וי"ד עשין אין
יכול לבוא באיש אחד ובספור אחד, כמבאר
למעין, אף על פי כן מי שרגיל ח"ו במדה רעה זו,
בנדאי יעבר על כלן בהרחב הזמן, כי פעמים יארע
לו לדבר לה"ר על זקן, ופעמים על חכם, ופעמים
יגנהו בלה"ר בפניו, ופעמים שלא בפניו, והכל
כנ"ל.

*

אָרוּרִין

(א) עובר על "אָרוּר מִכָּה רָעוּהוּ בַסֶּתֶר", שהוא
קאי על לה"ר.

(ב) עובר גם כן על "אָרוּר מִשָּׂגָה עוֹר בַּדָּרָד" וכבר
בארנו לעיל בלאוין אות ד', שהוא גם כן בכלל זה.

(ג) ואם ח"ו נעשה הדבר אצלו כמו הפקר, שאינו
מקבל על עצמו להשמר ממנו, עובר עוד על "אָרוּר
אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת
אוֹתָם".

(ד) ואם ח"ו הלה"ר ה"ה על אביו ואמו, עובר עוד
על "אָרוּר מִקְלָה אֲבִיו וְאִמּוֹ".

*

ועוד כמה ענינים רעים נסבב על ידי חטא המר של
לה"ר, כגון, מדת האכזריות הגרועה ומדת הפעס,
שהוא עון חמור, כמו שהפליגו חז"ל בשבת, וגם
כמה פעמים בא על ידי זה לליצנות ולשארי מדות
רעות כיוצא בהן.

לע"נ מרת חנה שיינא ברנט ע"ה

בת יבדלחט"א ר' מאיר יוסף הרשקוביץ הי"ו

(ו) אם מדבק את עצמו לחבורה של אנשי רשע
ובעלי לה"ר לספר להם או לשמע מהם עובר גם
על המצות עשה של "וּבֹו תִדְבֹק", כי בנדאי מי
שעושה הפך זה, שמדבק עצמו עם חבורה של
רשעים, עובר על מצות עשה זו.

(ז) אם מדבר לה"ר ורכילות בבית המדרש או
בבית הכנסת, עובר עוד על מצות עשה "וּמִקְדָּשֵׁי
תִירָאוּ".

(ח) ואם על מי שמספר הלה"ר או הרכילות הוא
זקן, ויגנהו בזה בפניו, אפלו הוא עם הארץ, עובר
עוד על מצות עשה ד"וְהִדַּרְתָּ פָּנֵי זָקֵן".

(ט) ואם על מי שמספר הוא כהן, ויגנהו בזה
בפניו, עובר גם כן על מצות עשה ד"וְקִדְשְׁתוּ".

(י) ואם הוא אחיו הגדול או בעל אמו או אשת
אביו, עובר גם כן על מצות עשה דכבוד, דאתרבו
מרבוניא ד"וְאֵת", וכ"ש אם ח"ו על אביו ואמו
ממש, דנדאי עובר על מצות עשה דכבוד אב ואם.
מלבד כל זה עובר גם כן על "אָרוּר מִקְלָה אֲבִיו
וְאִמּוֹ".

(יא) ועל כלם עובר עוד על מצות עשה ד"אֵת ה'
אֱלֹקֶיךָ תִירָא", שהזכרנו בזה לירא מלפני ה'
יתברך כל ימי חיינו, ובנדאי מי שמפקיר את נפשו
לעון החמור הזה של לה"ר ורכילות, בטל עשה זו.

(יב) ועל כלם עובר בזה הזמן של ספור לה"ר
ורכילות על מצות עשה של למוד תורה.

(יג) אם בתוך הלה"ר או הרכילות שלו נתערב
תערבת של שקר במקצתו עובר גם כן על מצות
עשה שכתוב בתורה "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחֹק".

(יד) עוד נראה שעובר גם על מצות עשה
ד"וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָיו", שנצטוינו בזה לילך במדותיו
של הקדוש ברוך הוא אשר הם כלם רק לטוב,
כמאמרם ז"ל, מה הוא רחום, אף אתה רחום;